

Відгук

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Поліщук Віри Аркадіївни на дисертацію Сторож Вікторії Василівни
«Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання
соціономічних технологій у професійній діяльності», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності
13.00.05 – соціальна педагогіка**

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення професійної підготовки соціальних педагогів у зв'язку з постійним розширенням сфер і напрямів їх професійної діяльності, у тому числі й необхідністю формування готовності майбутніх фахівців до застосування в професійній діяльності соціономічних технологій, які лежать в основі створення єдиної теоретико-методологічної основи для всіх гуманітарних наук та їхнього практичного використання у формуванні та розвитку соціальної сфери й задоволенні соціальних потреб людей.

Дисертаційне дослідження **Сторож Вікторії Василівни** є складовою комплексної науково-дослідної теми кафедри соціальної педагогіки, психології та педагогічних інновацій „Теорія і практика інноваційної підготовки фахівців соціономічної сфери” (державний реєстраційний номер 0111U009906), яка входить до плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукова логіка та науковий апарат дослідження. Науковий апарат дисертаційного дослідження збалансований. Мета дослідження, як передбачення кінцевого результату, відображає його основні надбання у вигляді науково-теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Завдання дослідження та його етапи дають можливість представити спрямованість наукового пошуку на підсумковий і проміжні результати та послідовність їх отримання

Об'єктом дослідження обрано підготовку майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності. Предметом – педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

Слід відмітити виважену загальну логіку наукового дослідження, яка відображена у структурі та результатах дисертаційного дослідження.

Найбільш істотним науковим результатом дисертаційної роботи Сторож Вікторії Василівни є започаткування наукового пошуку у вирішенні

складної педагогічної проблеми – осмислення і обґрунтування теоретичних і практичних засад підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

Наукова новизна дисертації Сторож Вікторії Василівни полягає у тому, що нею *вперше*: теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

У процесі дослідження Вікторією Василівною *удосконалено* форми та методи підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності; *подальшого розвитку* набули наукові уявлення про зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання технологій у професійній діяльності, критерії, показники та рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

У роботі представлено **практичні доробки автора**, які полягають в оновленні та доповненні змісту підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності на теоретичному рівні: удосконалено зміст навчальних дисциплін основних циклів підготовки, соціально-педагогічних практик, тематики навчально-наукової роботи студентів; на методичному: розроблено методичку діагностики рівнів готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності та систему вправ, завдань, тестів, тренінг, до яких залучалися студенти; елективний курс «Соціономічні технології в роботі соціального педагога».

Поняттєво-термінологічний апарат дослідження. Дисертанткою проведена значна робота щодо систематизації термінологічного апарату з досліджуваної проблеми. Проведено аналіз та здійснено інтерпретацію понять у контексті підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності, а саме: соціономічні технології, підготовка майбутніх соціальних педагогів, готовність майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності та інших.

Для реалізації завдань дослідження дисертантка виважено й обґрунтовано підійшла до використання методів дослідження. Так, для аналізу наукової літератури з метою визначення й теоретичного обґрунтування проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності *використано теоретичні методи*; для теоретичного тлумачення педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності

– синтез, узагальнення, систематизація; з метою визначення рівнів готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності – використано *емпіричні методи*: діагностичні (анкетування, бесіда, тестування, вивчення продуктів навчально-пізнавальної діяльності студентів), обсерваційні (пряме й опосередковане педагогічне спостереження, рефлексія власної професійної діяльності); із метою визначення ефективності упровадження розроблених педагогічних умов – педагогічний експеримент; для опрацювання отриманих даних і встановлення кількісної залежності між досліджуваними явищами й процесами – *статистичні методи*.

Слід відмітити досить толерантний підхід дисертантки до аналізу педагогічних надбань інших авторів, що надає дисертаційному дослідженню виваженості та глибини.

Змістове наповнення дисертаційного дослідження. Відповідно до логіки дослідження та визначеного наукового апарату розкриваються основні його положення. Перш за все, у цьому плані необхідно відмітити виважений підхід дисертантки щодо аналізу теоретико-методологічних засад підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. На основі вивчення наукових праць, виваженого аналізу практики підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери, власного досвіду роботи у ВНЗ дисертанткою обґрунтовано педагогічні умови та побудовано модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

Експериментальна складова дослідження. Дисертаційне дослідження включає в себе формувальний експеримент, який проводився зі студентами – майбутніми соціальними педагогами у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Херсонському державному університеті та Одеському національному медичному університеті. До експериментально-дослідної роботи було залучено 224 студенти: КГ – 108 студентів та ЕГ – 116 студентів.

Загальна спрямованість експериментальної роботи знайшла своє відображення під час викладання навчальних дисциплін «Соціальна педагогіка», «Технології соціально-педагогічної роботи», «Технології соціально-педагогічних досліджень», «Педагогічна інноватика» та елективного курсу «Соціономічні технології в роботі соціального педагога».

Із розумінням справи автор розробляє модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності, яку докладно описано та графічно подано в тексті дисертації на с. 128-158 і стисло в авторефераті на с. 9-12. Слушно прописано етапи

реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

Слід окремо відзначити звернення автора до ідеї створення технологічно-творчого навчального середовища. Означене середовище сприяло підготовці студентів до професійного саморозвитку, до самоусвідомлення, до оволодіння вміннями обирати діяльність у залежності від своєї позиції, до відповідальності за прийняття рішень та результати своєї діяльності, до набуття студентами умінь креативно застосовувати знання й отриманий практичний досвід. Позитивного схвалення заслуговує використання засобів для створення взаємодії з особистістю, групою, громадськістю, свободи вибору, інтересу, професійної мотивації.

Відповідно до поставлених завдань дослідження, здобувачка обґрунтовує та перевіряє на практиці положення, що розкривають:

- сутність підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності, яку дослідниця розглядає як специфічну роботу, побудовану на комплексному підході до розв'язання проблем особистості, групи (колективу), громадськості з урахуванням їхніх інтересів, потреб у контексті соціальних зв'язків і життя в громаді;

- особливості соціономічних технологій, які полягають у їх спрямованості на широкий аспект діяльності, а саме: створення соціальної взаємодії, яка сприяє задоволенню інтересів, бажань, намірів особистості – з особою; особистості з – групою; особистості з – громадськістю;

- суть готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності, яку дослідниця трактує як результат підготовки, інтегративне особистісно-діяльнісне утворення, що забезпечує збалансоване поєднання знань, умінь і сформованої професійної позиції;

- нерозривний зв'язок та цілісність педагогічних умов, що забезпечують підготовку майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності;

- результативність активних методів навчання: тренінгових занять, рольових ігор, розв'язання педагогічних завдань та вирішення соціально-педагогічних ситуацій, виконання самостійних дослідницьких завдань, індивідуально-дослідницьких проектів (презентацій), дискусій та організації соціально-педагогічної практики, як от: бесіди, вікторини, диспути, конкурси, профілактичні програми «Захист дітей від насилля», «Скажи шкідливим звичкам ні», «Здоров'я безцінний скарб» тощо.

Узагальнення результатів проведеної експериментальної роботи засвідчило суттєве зростання показників рівня готовності студентів

експериментальної групи до застосування соціономічних технологій у професійній діяльності, яка достатньо представлена в тексті дисертації на с. 159-171 та лаконічно в авторефераті на с. 13.

Отже, є всі підстави стверджувати, що **Сторож Вікторія Василівна досягла поставленої мети:** – у процесі дослідження теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності (систематизація та узагальнення знань студентів щодо специфіки використання соціономічних технологій у професійній діяльності; створення технологічно-творчого навчального середовища з метою самореалізації особистості майбутнього соціального педагога; залучення студентів до реалізації теоретичних знань і практичних умінь використання соціономічних технологій у процесі соціально-педагогічної практики).

Вікторією Василівною *удосконалено* форми та методи підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності; *подальшого розвитку набули* наукові уявлення про зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання технологій у професійній діяльності, критерії, показники та рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в оновленні та доповненні змісту підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності на теоретичному рівні: удосконалено зміст навчальних дисциплін основних циклів підготовки, соціально-педагогічних практик, тематики навчально-наукової роботи студентів; на методичному: розроблено методику діагностики рівнів готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності та систему вправ, завдань, тестів, тренінг, до яких залучалися студенти; елективний курс «Соціономічні технології в роботі соціального педагога».

Одночасно вважаємо за необхідне висловити певні зауваження та проаналізувати дискусійні моменти щодо вирішення досліджуваної проблеми.

1. Вважаємо за можливе зробити зауваження стосовно назви другого розділу «Теоретичне обґрунтування педагогічних умов підготовки до використання соціономічних технологій у професійній діяльності». По перше: чому у назві розділу актуалізовано тільки аспект теоретичного обґрунтування педагогічних умов? Адже у цьому розділі тільки один підрозділ 2.1 присвячено аналізу наукового обґрунтування педагогічних умов. Інші два підрозділи 2.2. і

2.3 – експериментальній перевірці ефективності обґрунтованих педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності та налізу результатів дослідження. По-друге: у назві розділу доцільно було вказати про підготовку якого профілю фахівців буде йти мова у розділі.

2. Ми вважаємо, що в тексті дисертації фрагментарно здійснено аналіз зарубіжного досвіду підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Якби дисертантка проаналізувала наявний досвід хоч би на основі матеріалу виконаних в Україні дисертаційних досліджень Л. В. Віннікової і Н. М. Горішної (про підготовку соціальних працівників у США), О. Ю. Пришляк (майбутніх соціальних педагогів у Німеччині), Г. В. Борозної (фахівців соціальної сфери у Франції), Г. І. Слосанської (соціальних працівників в Австралії) та інших дослідників, то вона мала б змогу виокремити прогресивні ідеї цього досвіду і використати їх при розробці провідних аспектів здійснюваного дослідження.

3. Наступне зауваження стосується формулювання визначених педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності, та їх розкриття у тексті дисертації, а саме першої і третьої. Стосовно першої умови зауважимо, що в тексті дисертації доцільно було конкретніше розкрити способи її реалізації, віддзеркаливши сутність систематизації та узагальнення навчального матеріалу. Стосовно третьої умови, яка звучить у такій редакції «залучення студентів до реалізації теоретичних знань і практичних умінь використання соціономічних технологій у процесі соціально-педагогічної практики» логічно виникає запитання: чому дослідниця говорить про залучення студентів до реалізації теоретичних знань і практичних умінь тільки у процесі соціально-педагогічної практики, а не про залучення студентів до соціально-педагогічної діяльності у процесі неперервної практичної підготовки, волонтерської діяльності, участі у різноманітних соціально-педагогічних проектах?

4. Вважаємо, що в змісті автореферату при аналізі практичного значення дослідження Вікторії Василівні доцільно було більш детально їх розкрити і вказати, в зміст яких навчальних дисциплін у процесі формування експерименту були внесені удосконалено і в чому полягає суть цих вдосконалень.

5. Позитивно оцінюючи обґрунтовані у процесі дослідження дисертанткою критерії і показники готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності, зауважимо, що робота носила б більш довершений характер, якби у тексті

дисертації і автореферату були названі методики-індикатори, за допомогою яких здійснювалася діагностика показників їх прояву та технологія визначення на їх основі рівнів готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

6. У дисертаційному дослідженні значна увага приділяється аналізу таких категорій, як «професійна підготовка соціальних педагогів», «професійна готовність», хоча в сучасній науковій педагогічній літературі ці питання досить детально висвітлені. Ми вважаємо, що авторці достатньо було подати провідні позиції авторів, які досліджували ці процеси і явища, і більш детально зупинитися на авторському трактуванні понять, стосовно яких дослідниця давала власне трактування: «соціономічні технології», «підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій», «готовність соціальних педагогів до використання соціономічних технологій» та інших.

7. Вважаємо, що на заключному етапі дослідно-експериментальної роботи Вікторії Василівній доцільно було більш детально підійти до аналізу результатів дослідження. При аналізі результатів дослідно-експериментальної роботи дослідниці вартувало розкрити механізм визначення загального рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності, наголосивши при цьому на тому факті, що істинним показником результативності формульованого експерименту є не зростання рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у експериментальних групах, а різниця динаміки досліджуваного процесу у контрольних і експериментальних групах.

Висловлені зауваження, побажання, дискусійні моменти не применшують важливості результатів проведеного дослідження, які можуть бути використаними у подальшій розробці теоретичних і практичних положень удосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Загальний висновок.

Логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, які надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, завершеності. Не викликає сумніву теоретичне і практичне значення роботи, оскільки отримані в дисертації результати та представлені узагальнення заслуговують на упровадження у процесі професійної підготовки соціальних педагогів.

Висновки сформульовані дисертанткою чітко і повно, розкривають за поставленими в роботі завданнями основні надбання та результати дослідження. В опублікованих за темою дисертації працях викладено основні

положення, здобуті у процесі наукового пошуку. Зміст дисертації адекватно відображено в авторефераті.

Дисертація «Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійної діяльності» є завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам пп. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, вимогам, які ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а її автор – **Сторож Вікторія Василівна** заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри соціальної педагогіки і
соціальної роботи Тернопільського національного
педагогічного університету імені В. Гнатюка

В.А.Поліщук

